

William III

Declaratien van Syn Hoogheyt Wilhem Henrik, ... prince ...

Tryck // / I25 B 11 c Br. 1688

Tillkomstår 1688
Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

WILLIAM III

Mut Eng
Polit
(m)
1688

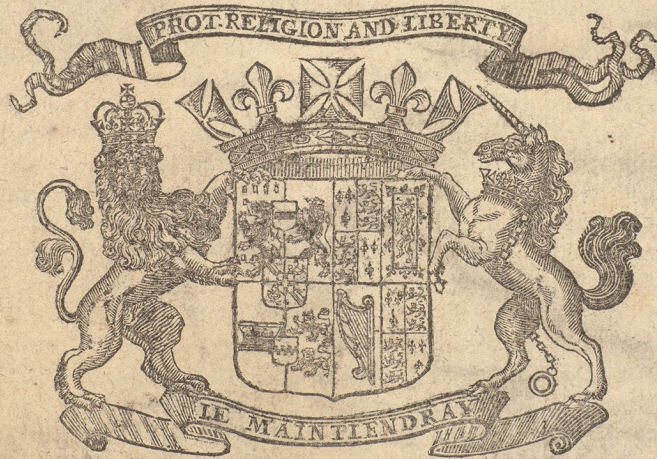
22 B.

DECLARATIEN VAN SYN HOOGHEYT WILHEM HENRIK,

By der Gratie Gods,
PRINCE van ORANGIEN, &c.
Behelsende de redenen die Hem bewegen met de Wapen-
nen in het Koningrijk van Engelant over te gaen tot Bescherming van
de Protestantse Religie, ende tot Herstellinge van de Wetten
en Vryheden van Engelant, Schotland en Yerland.

Hier zyn bygevoegt de Brieven van Hoogstgemelte Syne Hoogheit aen de
Zee- en Land- Militie van Engelant, mitfgaders het Gebed
voor de tegenwoordige Expeditie.

Uyt het Engels vertaelt.

IN 'S GRAVENHAGE,
By ARNOU LEERS, Boekverkooper op de Zael, 1688.
Door expresse ordre van Sijn Hoogheit.

Met Privilegie van d' Edele Groot Mog. Heeren Staten van Holland ende West- Vriesland.

DE WILHELMUS

WILHELMUS

D
V A

WIL

By den
Behelenc
Wape

anderen, en
den is. In we
gen is, nootla
heden en Koftu
handhaeft en b
Inwoonders van
Gods-dienst, n
welke soo veel t
ge soo wel van d
in Hoogheid ge
nen, op een he
onderhoudinge
ende Koftuime
Op defegron
len te verklae
Raedslieden,
ningh hebben

DECLARATIE
VAN SYN HOOGHEYT
WILHEM HENRIK

By der Gracie Gods Prince van Orangien, &c.

Behelsende de redenen die Hem bewegen met de
Wapenen in het Koningrijck van Engelant
over te gaen.

Et is by alle menschen vast en seker dat de algemeene rust en welstand van een Land of Koningrijck niet kan behouden worden, wanneer de Wetten, Vryheden en Kostuimen, in deselve by een wettige Authoriteyt vast gestelt, opentlijk overtreden en vernietigt werden, ende bysonderlijk wanneer getragt wert de Gods-dienst te veranderen, end een andere in te voeren, die door de wetten verboden is. In welcken gevalle die gene, dien het meest daer aen gelegen is, nootzakelijk verpligt zyn te betragten dat de Wetten, Vryheden en Kostuymen, en voor al de vastgestelde Gods-dienst gehandhaeft en bewaert werden, ende metter daet te besorgen dat de Inwoonders van soodanigen Staet of Koningrijck nogte van haere Gods-dienst, nogte van hare Borgerlijke Regten ontfet werden. Het welke soo veel te nootzakelijker is om dat de grootheid en verskeringe soo wel van de Koningen, Koninglijke Familien, en van alle die in Hoogheid gestelt zyn, als de welstand van haer volck en onderdanen, op een heel byzondere manier gevestigt is op de naeukeurige onderhoudinge ende handhaevinge van haere Wetten, Vryheden ende Kostuimen.

Op dese gronden is het dat Wy niet langer hebben kunnen uitstellen te verklaeren, dat Wy tot ons groot leetwesen sien, dat de Raedslieden, die tegenwoordigh het voornaemste gesagh by den Koningh hebben, de Gods-dienst, Wetten ende Vryheden van dese

DECLARATIE

Koningrijcken hebben overmeestert, ende alle saecken, die haere Conscientien, Vryheden en Eygendommen raken, aen een arbitraire Regeeringh onderworpen: ende dat niet alleen door verborge en indirecte wegen, maer op een openbaere en ongedeguisseerde maniere van doen.

Dese quaede Raedslieden hebben, omme dese saken voort te setten, en die te bewimpelen met eenige plausible pretexten, verdigt, en den Koning geattribueert een *Dispencerende Magt*, uit kragt van welke sy pretenderen dat Hy geregrigt soude zyn de *executie van de Wetten*, die door het gesagh van de Koningh en het Parlement tot geruystellingh ende welstand vande Onderdanen gemaect zyn, *te konnen opschorten*, ende op die wyse hebben sy lieden die wetten kragteloos gemaect ende buiten effect gestelt. Daer nogtants niet sekerder is als dat, gelijk'er geen Wetten konnen gemaect werden als door de Koningh ende het Parlement beide te samen, ook geen Wetten, in dier voegen gemaect (byzonderlijk foodanige dewelke vast stellen de algemeene rust en welstant van de Natie, ende het leven en vryheid van yder Onderdaen in de selve,) konnen vernietigt ofte opgeschort werden als door een gelijke Authoriteit van de Koningh en 't Parlement te samen. Want schoon de Koning de straffe, die ymant heeft verdient, en waer toe hy verwesen is, magh vergeven; als by Exempel, in de gevallen van *Hoogh Verraed* en *andere misdæden*, soo kan men nogtants met geen schyn van reden daer uit besluiten dat de Koningh de magt heeft om in 't geheel de uitvoeringe van foodanige wetten, die tegen *Hoogh Verraet* en *andere misdæden* gemaect zyn, op te schorten: ten zy men wilde staende houden dat Hy bekleet is met een Despotijcke en Arbitraire Magt, en dat het Leven, Vryheden, Eer en Goederen vande Onderdanen geheelijk van sijn goede wille en welbehagen afhangen, ende aen Hem gantschelijk onderworpen zyn: 't welk nootlakelijk soude moeten volgen, indien de Koningh de magt heeft om de *executie van de Wetten op te schorten* ende vande selve te dispenseren.

Dese quaede Raedslieden, om eenige schyn aen dese ongehoorde en vervloekte maxime te geven, hebben de saek foodanigh weten te bestieren, dat sy van de Regters een verklaringe hebben verkregen, dat dese *Dispenserende Magt een regt van de Kroon is*; als of het in de magt van twaelf Regters was de Wetten, Regten en Vryheden van de gantsche Natie aen de Koning over te geven, ten einde Hy van de

de selve ar
aenlopend
gemack
komen, h
sondeert
dat die ge
ringe in g
dere in ha
welke alle
lijk die beg
hebben to
openbare
door de W

Het is o
jesteyt o
danen v
E N Y
het min
denis van
Hy als do
derdanen
heden sou
England,
neeren. V
re tijden ve
Regten end
is onder and
de mogen zi
ven; die in
gelijken die
soude moete
Religie was
de *Suprem*
dese quaede
als de Civi
tigt.

Wat be
hebben nie

VAN SYN HOOGHEYDT. 3

de selve arbitrairlijk ende na sijn welgevallen, ende uitdrukkelijk aenlopende tegen de Wetten tot geruststellinge vande Onderdanen gemaakt, soude konnen disponeren. Om welke verklaringe te bekomen, hebben dese quaede Raedslieden voor af onder de hand gefondeert de opinien van de gemelte Regters, ende te weege gebracht dat die geene onder deselve Regters, die tot soo schadelijken verklaringe in goeden gemoede niet konden verstaen, zyn afgeset, ende andere in haer plaetse gestelt geworden, tot dat sy door veranderingen, welke alsoo in de Hoven van Justitie zyn gemaakt geworden, eindelijk die begeerde verklaringe hebben weten te verkrygen: ende sy hebben tot de bedieningen van soo groten belangh ingedrongen die openbare belydenis vande Paepsche Religie doen, alhoewel dat sy door de Wetten in 't geheel van alle bedieningen zyn uitgesloten.

Het is ook van gelijcken bekend ende openbaer, dat als syn Majesteit op het aenvaerden van de Kroon van alle de Onderdanen van ENGLAND, SCHOTLAND EN YERLANT tot haer KONINGH sonder het minste tegenstreven, schoon hy op die tijt openbaere belydenis vande *Paepsche Religie* dede, was aengenomen ende erkent, Hy als doen belooft heeft en solemnelijk gesworen dat Hy sijn Onderdanen in het volle gebruik van hare Wetten, Regten ende Vryheden soude handhaeven, ende bysonderlijk dat Hy de *Kerk van England*, soo als deselve by de Wetten is vastgesteld, soude maintainereen. Van gelijcken is het seecker dat op verscheide en bysondere tijden verscheide wetten gemaakt zyn tot bescherminge van dese Regten ende Vryheden, als mede vande Protestantse Religie: ende is onder andere verskeringen vastgesteld dat een ygelijk, wie het soude mogen zyn, die tot eenige Kerkelijke waardigheid wierde verheven; die in een van beide de Universteiten wierde aengenomen; van gelijcken die in eenige bedieninge Civil of Militair wierde gestelt, soude moeten betuigen dat hy geen Papist, maer van de Protestantse Religie was, ende dat door het doen van de Eeden van *Allegance* ende *Supremacy*, ende van den *Test*: ende dit niet tegenstaende hebben dese quaede Raedslieden alle dese Wetten, soo wel die de Kerkelijke als de Civile bedieningen raecken, in der daet afgeschafft ende vernietigt.

Wat belangt de Kerkelijke waardigheden en bedieningen, sy hebben niet alleen sonder de minste schyn van Regt, maer ter contrarie

DECLARATIE

trarie tegen dealderuitdrukkelijfste Werten aen, een commissie van een seker getal van Personen opgereggt, aen welken sy de kennis en bestieringe van alle Kerkelijke saken hebben aenbevolen, in welke commissie geweest ende alsnogh is een van sijn Majesteits Ministers van Straet, die tegenwoordigh publijke Professie vande Paepse Religie doet, ende die ten tijde wanneer hy sijne belydenisse vande voorschreve Religie deede, verklaert heeft dat hy al een geruimen tijt te voren deselve voor de eenige waeragtige Religie hadde gehouden.

Uit welken allen de beklaeglijken staet, waer in de Protestantse Religie gebragt wert, te bespeuren is, aengesien de saecken vande Kerck van Engelant nu gestelt zyn in handen van Personen, die een Commissie hebben aengevaert, welke notoirlijk onwettigh is, ende die deselve hebben uitgevoert regel-regt tegen alle wetten aen: ende dat nu een van haer voornaemste Leden de *Protestantse Religie* heeft afgesworen, ende sich verklaert heeft een *Papist* te zyn, waer door hy onbequaem is geworden om eenige publijcke bedieningen te bekleeden. De geseide Commissariffen hebben tot nu toe soodanige blijcken van gehoorsaemheid gegeven, aen't gunt haer voorgeschreven is geweest, dat men niet behoeft te twifelen of sy fullen alsnogh volherden met het voortsetten van sulcke deffinen als daer mede meest fullen over een komen. Ende dese quade Raedslieden draegen forge dat geen andere tot eenige Kerkelijcke waerdigheid verheven werden, als menschen die geen yver voor de *Protestantse Religie* hebben, ende die haer, onder voorwendingh van *Moderatie*, bedekken hoe weinigh sy hun aen de Protestantse Religie laten gelegen zyn. De geseide Commissariffen hebben den Bisschop van *Londen* gesuspendeert, alleenlijk om dat hy weigerde een ordre te gehoorsamen om een voornaem Predicant te suspenderen, sonder den selven alvorens te citeren om sijn saecke voor hem te verdedigen, of sonder de gewoone manier van regtsplegingh te volgen. Sy hebben een President, die by de Leden van *Magdalena Collegie* verkoren was, ende naderhand al de Leden self van dat Collegie uitgeset, sonder haer voor eenigh Hof te citeren, dat wettige kennis van haer saeck konde nemen, of sonder eenige Sententie tegens haer van een competenten Regter vercregen te hebben. En al de reden, die van haer affetten gegeven wiert, was dat sy geweigert hadden een persoon tot haer President te verkiesen, die aen haer gerecommandeert was door bewerkinge van dese quade Raedslieden, schoon

schoon het
spreeken
tingen co
in de M
sal verlie
quaede R
Papisten
zijn eeni
het Land
Dese
Cancelien
namen va
ratie van
de namen
der in ach
en was b
De onwe
clefialty
het stre
eerwaer
berg, P
het gesei
nen, die
onderdru
hebben.
Ende se
hande Ker
gelijken t
derlijk teg
tants orde
ken en Ka
gebragt d
spot van
verscheid
hebben e
den Secr
lijk beto
deninget

VAN SYN HOOGHEYDT. 5

schoon het Regt van een vrye verkiefinghe haer buyten alle tegenfpreecken toequam, Ende zyn deselve alsoo ontset van hare befittingen contrariëde Wetten, ende tegen die duidelijke voorfieninge in de MAGNA CHARTA, *dat niemant syn Leven of Goederen fal verliefen als door de Wetten van het Land.* Ende nu hebben dese quaede Raedslieden het geseide Collegie geheel in de handen van Papiſten overgegeven, schoon, als boven geseft is, fy onbequaem zijn eenige van die plaetsen te bedienen, soo volgens de Wetten van het Land, als door de Statuiten van het Collegie.

Dese Commiffarifen hebben ook voor haer doen komen alle de Cancelliers en Aerts-dekens van Engeland, van haer afeifchende de namen van sodanige Kerkelijcke Perſonen, die des Konings Declaratie van de *Vryheid van Conſcientie* hebben gelefen, mitfgaders ook de namen van foodanige die de Declaratie niet gelefen hadden, sonder in acht te nemen dat het lefen van deselve aen de Predikanten niet en was belast door de Biffchoppen, onder welke fy nogtans ſtaen. De onwettigheyt en incompetentie van het geseide Hoff vande Eccleſiaſtyke Commiffarifen was soo bekend ende bleek soo klaer dat het ſtrekte tot den ondergang van de *Proteſtante Religie*, dat den eerwaardigen Vader in God, *William Aerts-Biffchop van Cantelberg*, Primaet ende Metropolitain van geheel *Engelant*, fiende dat het geseide Hoff tot geen ander einde was opgereg, als om perſoonen, die uytſtaecken in Deugd, Geleertheit en Godſaligheit te onderdrukken, geweigert heeft te ſitten of met het ſelve te doen te hebben.

Ende ſchoon datter verſcheide nadrukkelijke wetten tegens alderhande Kerken en Kapellen tot oeffeningh van de Paepſe Religie, van gelijcken tegen alderhande Kloofsters en Conventen, en wel byſonderlijk tegens de Order der *Jefuiten* gemaect zyn, soo hebben fy nogtants orders weten te verkrygen tot het bouwen van verſcheiden Kerken en Kapellen ten dienſte van die Religie: fy hebben ook te weeg gebracht dat'er verſcheide Kloofsters geſtift zyn, ende hebben ten ſpot vande Wetten niet alleen verſcheide Collegien van Jefuiten in verſcheide plaetsen, tot verleidinge van de Jeugt opgereg, maer hebben een van die *Ordre* tot Miniſter van Staet en tot Raedsheer inden Secreten Raed weten in te dringen. Door welke dingen fy klaerlijk betoonen, dat fy door geenerhande Regels noch Wetten werden ingetoomt; maer dat fy de Eer en Goederen van de Onderdanen

DECLARATIE

en de vastgestelde Religie aen een Despotijcke Magt en Arbitraire Regeringe te onderwerpen, waer in sy gedient en geholpen werden van de Ecclesiastijcke Commissariffen.

Ook hebben sy deselve manier en methode gebruikt ten opsigt van de politijcke saken: want sy hebben uitgewerkt datter ordre is gegeven omme te examineren alle Lords-Lieutenants, Deputy Lieutenants, Sherifs, Vrede-regters, en alle andere die in eenige publijke bedieninge gestelt waeren, of sy met den Koningh souden willen eens werden tot het vernietigen van de *Test* en van de *Penale Wetten*: en alle de genen, die van haer gemoet niet konden verkrygen haer lieder deffinen voort te setten, zyn afgeset geworden, en andere in haer plaetsen gestelt, dewelke sy geloofden williger en meer genegen te zyn tot haer oogmerk ontrent het vernietigen van de geveide wetten, welke met soo veel forge en voorfichtigheid voor de welstant vande *Protestantse Religie* gemaekt waeren. Ende in verscheidene van dese bedieningen hebben sy openbaere Papisten gevoegt, schoon de wetten haer onbequaem hebben gemaekt, ende de Onderdaenen in een staet gestelt van geen aght op hare Orders te geven.

Sy hebben van gelijcken de Privilegien geschonden, ende de Charters ontnomen van meest alle die Steden, welke regt hebben om Leden tot het Parlement te verkiesen: ende hebben te weegh gebracht dat haer Charters overgegeven zyn, waer door de Regenten van deselve alle hare Regten en Privilegien hebben overgelevert ter dispositie en welgevallen van dese quaede Raedslieden: welke daer na nieuwe Magistraten in dese Steden hebben gemaekt, op dewelke sy haer volkomentlijk konden verlaten: ende sy hebben op verscheidene plaetsen Paepse Regenten ingevoert, niet tegenstaende sy door de Wetten daer toe onbequaem waeren gemaekt.

Ende alhoewel geen Natie kan bestaen, sonder de oeffeninge van goede en onpartijdige Justitie, waer van het Leven, Vryheid, Eer en Goederen van de menschen afhangen, soo hebben egter dese quaede Raedslieden dat alles aen een Arbitraire ende Despotijcke Magt onderworpen. In saecken van het grootste gewigt hebben sy getragt het gevoelen van de Regters eerst te ontdekken, ende hebben die gene afgeset die sy bevonden dat met haer meeninge niet souden over een komen, ende hebben andere in haer plaetse gestelt; van welke sy beter versfekert waren, sonder eenigh regard op haer bequaemheid te nemen. Jae sy hebben haer niet ontsien openbare Papisten in de

Regt-

Regtba
quaem
vonnin
gebrag
Justitie
afgeset
mentlij
Onder
en dat
saeck,
dingen
pende de
nogh in
vinden i
te doen
ste tege
van die
welen.
het Kot
stiert w
schuldij
Syluy
den van
grootte on
rentien n
Land de P
haer ook o
ofte gehou
door haer
soo dat alle
dese gepret
voor Sente
Soo erb
fulke Regt
dere regel
gelchreven
holpen, ha
en dewelke

VAN SYN HOOGHEYDT.

7

Regtbancken in te dringen, schoon datse door de Wetten onbequaem waren, en dat niemant sich behoeft te gedraegen aen een vonnisse van foodanige gewesen. Syluyden hebben dit self soo verre gebracht, dat sy die Regters, die in de gemeene bedieninge van de Justitie toonden haer gemoet en niet de wille van andere te volgen, afgeset hebben; waer uit het blykt dat sy tragten haer selven volkomentlijk meester te maken van het Leven, Eeren Goederen van de Onderdanen, van wat staet ende conditie die souden mogen wesen, en dat sonder eenig regard te nemen nogh op de billikheid vande saeck, nogh op het gemoed vande Regters, die sy willen dat in alle dingen aen haer wille en welbehagen fullen onderworpen zijn: hopende door sulke middelen de overige Regters te intimideren, die nogh in bedieninge zijn, als mede die genen die sy geraden fullen vinden in de plaets te stellen van diese afgeset hebben; ende om haer te doen sien warse te verwagten hebben, indiense oyt het alderminste tegen haer goetduncken komen te doen, ende dat geen fouten van die soort oit fullen vergeven werden, aen wie het soude mogen wesen. Daer is seer veel bloeds vergoten in verscheide plaetsen van het Koningrijk, door Regters die by dese quaede Raetslieden beftiert wierden, tegens alle regt en form van Wetten, sonder de beschuldigde persoonen te willen toestaen haer saeck te verdedigen.

Syluyden hebben oock met de administratie van de Justitie in handen van de Papisten te geven, alle saken vande civile Justitie tot een groote onsekerheit gebracht, hoe regtveerdigh oock dar derselver Sententien mogten geweest zijn: want aengesien de Wetten van het Land de Papisten niet alleen uitsluiten van alle Regtbancken, maer haer oock onbequaem hebben verklaert, soo is niemant verbonden ofte gehouden haer Vonnis te gehoorsamen, ende alle Sententien door haer gewesen zijn uit haer selven nul en van geender waerde: soo dat alle persoonen, die door dese Paepse Regters veroordeelt zijn, dese gepretendeerde Sententien niet hoger behoeven aen te sien als voor Sententien van een privaet en ongequalificeert persoon.

Soo erbarmelijk is de staet vande Onderdanen, dewelke haer voor sulke Regters moeten verantwoorden, die in alle saecken geen andere regel volgen als die haer van dese quaede Raetslieden is voorgelchreven, dewelke, gelijk sy haer tot dese bedieninge hebben geholpen, haer daer weder kunnen uitstooten als't haer gelegen komt, en dewelke nooit voor wettige Regters kunnen gehouden werden:

soo

DECLARATIE

foo dat al hare Sententien, naluid vande Wetten, van geen kragt nogte vermogen zijn.

Syluiden hebben op deselve manier met alle Militaire bedieningen gehandelt, want, niet tegenstaende de Wetten de Papisten niet alleen van alle foodanige bedieningen hebben uitgesloten, maer in't bysonder gewilt dat sy ontwapent souden werden, so hebben sy nogtans tot veragtingh van de Wetten niet alleen, de Papisten gewapent, maer hebben haer daerenboven tot de grootste Militaire bedieningen foo te Water als te Lande verheven, en dat Vreemdelingen foo wel als Inboorlingen, Yren foo wel als Engelsen, ten einde sy door dese wegen haer meester gemaekt hebbende foo van de Kerk, van de Regeeringh, van de Natie, als van het bedienen van de Justitie, ende deselve aen een Despotycke en Arbitraire Magt onderworpen hebbende, bequaem souden zijn haer boose desseinen voort te setten ende uit te voeren door de hulpe van het Leger, ende daer na de voet op de neck van de Natie te setten.

De droevige Effecten van dese verbrekinge van de gestabilieerde Religie, Wetten ende Vryheden in Engelant blyken nogh klaerder aen Ons door het gene Wy sien dat in Yrlant in't werk gestelt wert, alwaer de gantsche Regeeringe is gebragt in handen van de Papisten, ende de Protestantsche Inwoonders leven onder een gedurige vrees voor het gene haer over't hooft hangt van de Arbitraire Magt die aldaer is ingevoert, waer door een grote menigte van haer uit dat Rijk vertrecken, ende haer inkomsten en goederen verlaeten, zijnde nogh wel indagtigh die wreede en bloedige moort op dat Eyland in het jaer 1641. geschiet.

Dese quaede Raedslieden hebben ook den Koningh weten te vervoeren tot het verklaeren in Schotlant dat Hy met een *absolute Magt* bekleet is, ende dat alle de Onderdanen gehouden zijn hem *te gehoorsamen in alles, niets gereserveert of uitgesondert*: waer op hy sich vervolgens een Arbitraire Magt foo wel over de Religie als over de Wetten van het Rijk metterdaet heeft aengematigt. Uit welken allen blijkt watter in Engelant te verwagten staet, foo haest de saecken ryp sullen zyn.

Dese grote en ondraeglijke onderdrukkingen, en het opentlijk veragten van alle de Wetten, mitsgaders de bekommeringen van de droevige onheilen die sekerlijk daer op staen te volgen, hebben de Onderdanen een groote en regtveerdige vreesse aengejaegt, ende heb-

hebben h
alle Nat
Raedslie
verlies v
Petitiën
selven v
ben sy n
omgesp
nedrige
schop e
Wetten
redenen
aenhitlin
waer by
lasten de
te lesen
stelt als
sy zyn
Regtspl
die den
schen w
Regters,
schoppen
Ende
verre hy
hy ook m
kent dat s
getale nie
vertonen
men.
Dese o
een mild
Onderda
na te kom
van alle
ordres te
volk heb
ren, dat

VAN SYN HOOGHEYT.

9

hebben haer doen omsien na soodanige wettige hulpmiddelen als by alle Natien geoorloft zyn: dogh alles te vergeefs. Ende dese quaede Raedslieden hebben getragt alle menschen te doen vreesen voor het verlies van haer Leven, Vryheden, Eer en Goederen, indien sy door Petitiën, vertoogen of andere, door de Wet geoorlofde middelen, haer selven wilden bewaren tegen dese onderdruckinge. Op die voet hebben sy met den Aerts-Bisschop van *Cantelberg* en andere Bisschoppen omgesprongen, welke hebbende den Koning aengeboden een leet nedrige petitie, in termen vol van respect, (de gemelte Aerts-Bisschop en Bisschoppen ook in getale niet meerder zynde als by de Wetten is geoorloft) waer in sy in 't korte hadden ter neder gestelt de redenen, waerom sy niet konden defereren aen de ordre welke door aenhitlinge van dese quaede Raedslieden haer was toegesonden, en waer by haer geordonneert was dat sy haer Predikanten souden belasten de Declaratie voor de *vryheid van Consciencie* in hare Kercken te lesen, na de gevankenis gesonden zyn, ende naderhant te regt gestelt alsoffe schuldigh hadden geweest aen een grote misdaed. En sy zyn niet alleen gehouden geweest haer te verdedigen in dese Regtsplegingh, maer ook te verschynen voor openbare Papisten, die den Test ende Eed niet gedaen hadden, ende by gevolg menschen waeren, die Interest hadden haer te veroordeelen: ende de Regters, die haer oordeel gesegt hadden ten voordeele vande Bisschoppen, zyn afgeset.

Ende evenwel kan men niet voorwenden dat eenig Koning, hoe verre hy sijn magt ook uytgebreit, ende hoe *arbitrair* ende *despotyk* hy ook mogt geregeert hebben, oyt voor een misdaed heeft gerekent dat sijn Onderdanen in alle onderwerping en respect, ende in getale niet overtreffende de palen van de wet, hem hebben koomen vertonen dat het haer onmogelijk was sijn bevelen te gehoorsamen.

Dese quaede Raedslieden hebben ook een Pair van het Rijk als een misdadige gehandelt, alleenlijk om dat hy gezegt hadde dat de Onderdaenen de ordres van een Paeps Vrederegter niet behoefden na te koomen: schoon het bekend is dat, sy zynde door de Wetten van alle bedieninge uitgesloten, niemand gehouden is sijn na hare ordres te gedraegen: zynde dit de verzekeringe die de Wetten aen het volk hebben gegeven voor haer Leven, Vryheden, Eer en Goederen, dat sy niet en kunnen gestelt werden onder de arbitraire procedui-

ceduiren der Papiften , welke tegen de Wetten in eenige bedieninge, civile of militaire ingedrongen zyn.

Wy en Onse lieve en feer beminde Gemalinne, de Princeffe, hebben wel getragt in alle eerbiedigheid aen den Koning bekend te maeken de regtveerdige en diepe smerte, die alle dese proceduiren in ons hebben verweckt, ende hebben Wy tot voldoeninge van 't gunt sijne Majesteit hadde gedefidereert, ende aen ons was bekend gemaekt, soo by monde aen sijne Majesteits Envoyé als by geschrifte verklaert wat onse meeninge was ontrent het vernietigen van den *Test* en van de *Penale Wetten*: het welke wy in dier voegen hebben gedaen dat wy gehoopt hadden een middel te hebben voorgeslagen, waer door de vrede van dese Koningrijken, ende een geluckige eendragt onder de Onderdaenen van allerley gesindheden te weegh gebragt mogte werden: dogh dese quaede Raedslieden hebben sulke verkeerde uitleggingen aen dese Onse goede meeninge gegeven, dat sy getragt hebben den Koningh meer en meer van Onste verwyderen, als of wy beoogd hadden de vrede en welstand van het Koningrijk te ontruften.

Het laeste en grootste Hulpmiddel tegen alle dese qualen soude zyn het *beroepen van een Parlement* tot verskeringh van de Natie tegens de quaede handelingen van dese schadelijke Raedslieden, maer het gemelte hulpmiddel kan als noch niet gebruikt ofte in 't werk gestelt werden: want dese menschen vreesende dat een wettigh Parlement eens vergadert zynde, sy rekschap souden moeten geven van alle hare openbare verbrekinge der wetten, van alle hare aanspanningen en t'samensweeringen tegen de Protestantse Religie, ende tegen het Leyen en Vryheden van de Onderdaenen, hebben getragt, onder het specieus pretext van *Vryheid van Consciencie*, eerst tweedragt te saeyen onder de Protestanten tusschen die van de *Engelsche Kerk* en tusschen de Dissenters: zynde het dessein vastgestelt om de Protestanten, welkers interest het is haer selven voor de Paepse Tyrannie te behoeden, in onderlinge twisten in te wickelen, ten einde syluiden daer uit eenigh voordeel mogten trecken om haer voornemens uit te wercken, ende dat soo wel in het verkiefsen van de Leden tot het Parlement, als naderhand in het Parlement zelf: want sy sien wel, indien alle de Protestanten konden gebragt werden in een onderlingh goet verstant, ende soo sy te samen arbeiden tot beschermingh van hare Religie, dat het haer
niet

VAN SYN HOOGHEYT. II

niet mogelijk soude zyn haer boose voornemens uyt te werken.

Sy hebben ook in alle de Provincien van Engeland alle personen, die in eenige bedieninge ofte in eenigh bysonder aensien waren, afgevordert voor afte verklaren dat sy souden toestaen het vernietigen van den *Test* en vande *Penale Wetten*, ende dat sy haer stemmen souden willen geven inde verkiesingen tot het Parlement alleen aen die genen die daer toe mede souden arbeiden: de genen die haer voor af aldus niet wilden verbinden, wierden uit alle bedieningen geset, ende andere, die haer woort gaven, zyn in haer plaetsen gestelt, onder welke vele Papisten waren: ende tegen de Charters en Privilegie van die Burgten en Steden, die regt hebben om Leden tot het Parlement te verkiesen, hebben sy foodanige Reglementen weten te maecken, als sy dienstigh en nodigh oordeelden om haer selven te verskeren van alle die Leden, die by dese Corporatien staen verkoren te werden: ende door dese middelen beelden sy haer in te ontgaen de straffe die sy verdient hebben, schoon het klar is, dat alle Acten van Paepse Magistraten gemaekt uit haer selven nul en van geener waerde zyn: soo dat geen Parlement kan wettigh zyn, tot welke verkiesingen en certificatien van de verkiesingen door Paepse Sheriffs en Majours van Steden gemaekt zyn: derhalven is het niet mogelijk een wettigh Parlement te bekomen, soo langh de regeeringe en het gesagh in fulke handen is. Ende schoon in gevolge van de Constitutie van de Engelsche Regeeringh ende van aloude Costuimen alle verkiesingen van Parlements-Heeren behooren te geschieden met een volkomen vryheit, sonder eenige soort van geweld, of sonder dat de verkiesers afgeeft wert foodanige personen te verkiesen als haer opgegeven sullen werden, ende dat de personen soo vryelijck gekooren haer gevoelen vryelijck behooren te uyten over alle saken die voor haer gebracht werden, hebbende altijd de welstant vande Natie voor ooggen, ende in alle saken de leydinge van haer gemoet volgende, soo heeft nogtants het volk van Engeland geen huldmiddel te verwagten van een vry Parlement, wettigh beroepen en gekofen: maer sy sullen 'er moogelijk een sien beroepen waer in alle verkiesingen met bedrogh en geweld sullen aengeleit zyn, ende welk bestaen sal uit sulcke personen, waer van dese quaede Raedslieden haer selven wel verskert houden, ende in

DECLARATIE

welk alle faecken sullen gehandelt werden na haer directie ende interest, sonder het goede ende de welstant vande Natie eens in acht te nemen. Het welk klaerlijk hier uit blykt, dat syluyden getragt hebben de Leden van het laetste Parlement om te setten tot het toestaen van het vernietigen van den *Test* en van de *Penale Wetten*: ende hebben te weegh gebragt dat dat Parlement gediffolveert wiert, wanneerse sagen datse nogh door beloften, nogh door dreigementen van de Leden van het selve konden verkrygen om haer quade desseinen op te volgen.

Dogh om haer rol uit te spelen, daer zijn grote en kragtige Presomptien, die ons doen geloven dat dese quade Raedslieden om haer boofse voornemens voort te setten, ende om meer tijt te winnen om deselve uit te voeren tot aenmoedighingh van hare medehelpers, ende om alle de goede Ingesetenen te verstaegen, hebben uitgestrooit dat de *Koninginne* een *Soon* hadde gebaert: schoon dat, geduirende het gepretendeerde swanger zijn vande *Koninginne*, ende de manier op welke het in de kraem komca is bestoocken, soo veel regtvaerdige en tastelijcke gronden van agterdogt zijn gebleecken, dat niet alleen wy self, maer alle de goede Onderdaenen van dese Rijken, kragtighlyk vermoeden dat de gepretendeerde Prins van *Wales* vande *Koninginne* niet ister Werelt gebragt. Ende het is aen al de Werelt bekend dat veele soo wel aen het swanger zijn vande *Koninginne*, als aen de geboorte van het Kind hebben getwyfelt, ende nogtans is'er niet een eenige saek gedaen om haer te voldoen, ofte om hare twyfelingen wegh te nemen.

Ende aengesien Onse lieve en seer beminde Gemalinne, de *Princesse*, ende van gelijcken Ons self soo grotelijks aen dese saek gelegen is, ende Wy foodanigen Regt tot de Successie vande Kroon hebben als alle de weerelt weet; dewyle oock de Engelschen in het jaer 1672, wanneer de Staeten Generael vande *Vereenigde Provincien* met een seer onregtvaerdigen oorlogh wierden aengetast, haer uiterste best hebben gedaen om een einde van dien oorlogh te maken met haer selven te kanten tegen die gene die op die tijt de Regeeringh bestierden, ende daer door gevaer hebben geloopt om de gunst van het Hoff als mede hare bedieningen te verliezen; ende dewijle ook daerenboven de Engelse Natie altijt betuigt heeft een bysondere genegentheit en hooghagtinge soo voor Onse seer beminde Gemalinne, de *Princesse*, als mede voor Ons self, soo hebben wy niet konnen
nalaeten

VAN SYN HOOGHEYT. 13

naelaeten in een faek van soo grooten gewigt haerlieder interesse op te nemen, nogte van alles dat in Onsis by te brengen tot hanthaevinge soo vande Protestantse Religie, als vande Wetten en Vryheden van dese Koningrijcken, alsmede haer te verskeren de genietinge van alle hare wettige Regten. Om welk te verrigten Wy seer ernstelijk versogt zijn van een groot getal Heeren, soo Geestelijke als Weereltlijke, ende van seer veel Edelen en andere Onderdaenen van allerhande Conditien.

Weshalven Wy hebben goetgevonden in Engeland over tegaen ende foodanigen magt met ons te nemen, die bequaem zy om onder Gods zegen Ons te beschermen van het geweld van dese quaede Raedlieden. Ende begeerende dat dese Onse intentie ten goede opgenomen werde, hebben Wy tot dien einde dese *Declaratie* doen verveerdigen, in dewelcke, gelijk Wy tot hier toe de regte geschapentheit hebben gegeven van de redenen, die Ons daer toe bewegen, soo hebben Wy geraedsaem gevonden mits desen te *Verklaren*, dat gemelte expeditie met geen ander oogmerk is ondernomen, als om een vry ende wettigh Parlement, soo haest als doenlijk is, vergadert te hebben, ende dat ten dien einde al de nieuwe Charters, by welke de Verkiefsingen vande Parlements-Heeren bepaelt zijn tegens de oude gewoonte, sullen gehouden werden voor nul en van geender waerde; ende dat van gelijken alle Regenten, die door dese luyden op een onwettige manier zijn afgeset, terstont haer vorige bedieningen weder sullen aenvaerden, gelijk ook alle de Burgten van Engeland sullen wederkeeren tot het gebruik van haer oude Prescriptien en Charters, ende wel bysonderlijk dat de oude Charter vande groote en wijtvermaerde Stad van Londen in haer vorige kragt sal blyven; dat ook circulaire Brieven tot het verkiesen vande Leden tot het Parlement geadresseert sullen werden aen de Officieren die het toekomt deselve te ontfangen, volgens de Wetten en Costuimen; dat ook niemant sal toegelaten werden te verkiesen ofte verkoren te werden tot een Lid van het Parlement, als die daer toe door de Wetten bevoegt is; ende dat de Leden van het Parlement aldus wettigh verkoren zijnde, sullen vergaderen ende sitten in alle vryheid; dat wyders beide de Huyfen te samen mogen arbeiden tot het opstellen van sulke Wetten, als sy na een volkomen ende vry overlegh sullen nodigh en dienstigh oordeelen, soo tot vaststellingh ende executie vande Wet, raekende den *Test*, alsook soe

D E C L A R A T I E

danige andere *Wetten*, die nodigh zijn tot verfekeringe en handhaevingh vande Protestantse Religie, ende van gelijken tot het maken van foodanige *Wetten*, die bequaem zijn een goede eendragt tusschen de Kerk van Engelant en alle de Protestantse Dissenters te weegh te brengen: als mede tot beschermingh ende gerust-stellingh van alle die gene, die vreedsamelijk als goede Onderdaenen onder de Regeeringh willen leven, sonder de minste vervolgingh ter oorfake van haer Religie, de *Papisten* selfs niet uitgefondert; ende tot het besorgen van alle andere saken, welke beide de Huisen des Parlements fullen geraden vinden voor de Vrede, Eer en behoudenis vande Natie, ten einde daer geen gevaer magh overigh wesen dat de Natie oyt na desen onder een *Arbitraire Regeeringh* soude vervallen. Aen dit Parlement willen wy aenbevolen laten het onderzoek van de geboorte van den gepretendeerde *Prins van Wales*, ende van alle dat gene 't gunt die sake, mitsgaders het Regt tot de Successie is aengaende. Ende Wy, wat ons aengaet, willen in alle saeken helpen bevorderen de vrede ende welstant vande Natie, die een vry en wettigh Parlement sal goetvinden: aengesien Wy in dese onse ondernemingh niet anders beoogen als de beschermingh vande Protestantse Religie, het behoeden van alle menschen voor de vervolgingh om haere Conscientien, ende voor de gantsche Natie te verfekeren het vrye gebruik van alle hare *Wetten*, *Regten* ende *Vryheden*, onder een goede en wettige Regeeringh.

Dit is het oogmerk dat Wy ons selven hebben voorgestelt in het aennemen van de *Wapenen* by dese gelegentheit: in het beleid van de welke wy de *Krygsmagten* onder ons bevel fullen houden onder de aldergestrengste *Krygs-discipline*, ende een bysondere forgh dragen dat het volk van dese *Provintien*, waer door Wy fullen moeten trekken, geen de minste overlast van haer komen te lijden: ende soo haest als de gelegentheit van de Natie het sal toelaeten, soo beloven Wy alle dese vremde *Krygsmagten*, die Wy met Ons hebben overgebracht, te rugh te senden. Derhalven hopen Wy dat een ygelijk na behooren van ons sal oordeelen, ende dese onse handelingen approbeeren: dogh voor al verwagten Wy den uitflagh van dese onse ondernemingen van den segen van God, op welke Wy geheel en al ons vertrouwen stellen.

Ten laetsten nodigen ende versoeken Wy alle personen, niemand uitgefondert, Al de *Pairs* van het *Rijck*, soo *Geestelijcke* als *Weerelt-*

relijcke
len, B
de Con
ons des
len, ter
nootsake
Magt en
dat al het
gelse Reg
mogen w
Wy zij
rust sal g
S C H O T
Constitu
die staet
de om een
die nu so
Wy su
staet te b
Setlemen
by alle d
drie Koni
kige eendr
ende dat d
stant van d
fondamente
Gegeven
den 10. Oct

WILLE

VAN SYN HOOGHEYT.

15

reltlijke, alle Lords Lieutenants, Deputy Lieutenants, alle Ede-
len, Borgers ende andere gemeene stands-perfoonen van allerhan-
de Conditie, om Onste komen helpen tot de uitvoeringe van dit
ons deffein tegen alle de gene die haer tegen Ons sullen willen stel-
len, ten einde Wy alsoo mogen voorkomen alle de onbeilen die
nootsakelijk moeten opkomen als de Natie onder een *Arbitraire*
Magt ende onder *Slavernie* gehouden soude werden: ende ten einde
dat al het geweld en deforders, die de gantsche constitutie van de En-
gelse Regeeringh soo seer verbroken hebben, ten vollen herstelt
mogen werden in een VRY EN WETTIGH PARLEMENT.

Wy zijn van gelijken ook van meining, soo haest als de Natie tot
rust sal gebragt zijn, forge te draegen dat'er een Parlement in
SCHOTLAND beroepen werde tot herstellingh vande oude
Constitutie van dat Koningrijk, ende om de saecken van Religie in
die staet te stellen dat het Volk gerust en gelukkig magh leven, en-
de om een einde te maken van alle die onregtvaerdige geweldenarien,
die nu soo veel jaren na malkander aldaer gepleegt zijn.

Wy sullen ook tragten het Koningrijk van YRLAND in sulken
staet te brengen dat de Wet over 't besit der goederen, genaemt
Settlement, aldaer heyliglijk onderhouden werde. Wy sullen ook
by alle doenlijke middelen soecken foodanigen vaststellingh in de
drie Koningrijcken te beforgen dat alle de Ingesetenen in een geluc-
kige eendragt en goede vriendschap met malkander mogen leven;
ende dat de Protestantse Religie, ende de Vrede, Eer ende wel-
stant van dese Natien vast gebout mogen werden op altytduirende
fondamenten.

Gegeven onder Onse Hand en Zegel in het Hoff in den Haaghe,
den 10. October 1688.

Was geteekent,

WILLEM HENDRICK, PRINCE VAN ORANGIEN,

lager stont,

Ter Ordonnantie van sijn Hoogheit,

En was geteekent,

C. HUYGENS.

By-

DECLARATIE
BYVOEGSEL
TOT DE
DECLARATIE
VAN SYN
HOOGHEYT.

NA dat Wy dese onse Declaratie hadden doen opstellen ende drucken, hebben wy verstaen, dat de Uitroeyers van de Godsdiensf en de Verbrekers van de Wetten van dese Koningrijcken, hoorende onse toerustinghen om het Volck tegens haer te hulp te komen, hebben begonnen een gedeelte van haer Arbitraire ende Despotijcke Magt, die sy haer hadden aangematigt, te retracteeren, ende eenige van haer onregtvaerdige handelingen ende besluiten in te trecken. De overtuiging van haer schult ende het wantrouwen op haer magt, hebben haer bewogen aen de Stad van Londen eenige schijn van verligting van haer geweldige onderdruckingen te aanbieden, hopende daer door het Volck gerust te stellen, ende het selve te diverteeren van het afeyschen van een versekerde herstelling van haer Godsdiensf en Wetten onder de toevlucht van onse waepenen. Sy straoyen daerenboven uit dat wy voor hebben de Natie te conquesteeren ende tot een slaverny te brengen, om welcke redenen Wy goedgevonden hebben dit weinige by onse vorige Declaratie te voegen.

Wy sijn verseeckert, dat niemand sulcke naedeelige gedagten van Ons kan hebben, dat hy sig soude inbeelden, dat wy in dese onse onderneming iets anders beoogen, als te besorgen het vaststellen van de Godsdiensf ende van de Vryheden en eigendommen van de Onderder.

VAN SYN HOOGHEYT.

17

derdaenen op soo sekeren fondement, dat de Natie noit meer in gevaer sal zijn van hier nae tot deselve ongemacken te vervallen. Ende gelijk de Krygsmagt, die wy met ons hebben gebracht, ten uitersten gedisproportioneert is tot soo quaeden dessein van de Natie te conquesteren, indien wy al bequaem waeren om daer op toe te leggen, so sal het groot getal van de voornaemsten Adel, dat personen zijn van uitmuntende qualiteiten ende conditie, ende van een bekende opregtigheid ende yver soo voor de Godsdienst als voor de Regeering van Engeland, zijnde oock veele van haer gedistingueert door haer onversfettelijcke getrouwheid aen de Kroon, welcke ten deele ons vergefenschappen in dese expeditie, ende ten deele ernstelijck daer toe by ons aengehouden hebben, ons bevryden van alsulcke quaedaerdige lasteringen. Want het is niet te begrypen, dat nog die ons genodigt hebben, nog die reeds gekomen zijn om ons te helpen, tot so quaeden aanslag van conquereren soudē verstaen, om haer eige wettige Titels van haer Eer, Goederen ende Middelen te vernietigen.

Wy zyn van gelijcken verseeckert dat al de wereld siet hoe weinig staet te maecken is op al de beloften en engagementen die nu konnen gegeven werden, aengesien te voren so weinig regard genomen is op de aldersolemneelste beloften; als mede dat dit gepretendeerde redres, 't welk nu aengeboden werd, is een openbaere bekentenis van al die verbreekingen van de Regeering die wy aengewesen hebben; gelijk ook de defectueusheit van het selve niet minder kenbaer is, aengesien sy niets toestaen dat sy na haer welgevallen niet weerom konnen nemen, ende haer voorgeven ende pretentien tot een Arbitraire ende Despotijcke Magt in sijn geheel te bewaeren sonder eens mentie daer van te maken, 't welck de oorsprong van al haer onderdruckingen ende van de geheele omkeeringe van de Regeeringe is geweest. Van gelijcken is het seecker dat 'er geen redres nog hulpmiddel kan aengeboden werden als in een Parlement, door een Declaratie van de Regten van de Onderdaenen die geschonden zyn geweest, ende niet dooreenige gepretendeerde Actens van Gratie, waer toefy door de uiterste noot, waer in haer saecken staen, gebracht zijn. Derhalven hebben wy nodig geacht te verklaeren, dat wy alles willen refereren aen een vrye vergaeding van de Natie in een

WETTIGH PARLEMENT.

C

Gege-

18 DECLARATIE VAN SYN HOOGHEYT.

Gegeven onder Onse Hand en Zegel, in het Hoff in den Haeg, den
24. October van 't jaer onses Heeren 1688.

Was geteeskent,

WILHEM HENRICK, PRINCE VAN ORANGIEN.

Lager stont,

Ter Ordonnantie van Sijn Hoogheyt

En was geteeckent

C. HUYGENS.

D E.

vast
byson
deren,

DECLARATIE
VAN SYN HOOGHEYT
WILHEM HENRIK,

By der Gracie Gods,

PRINCE van ORANGIEN, &c.

Behelsende de Redenen die Hem be-
wegen tot het opvatten van de Wapenen,

T O T

Beschermingh van de Protestantse Religie, ende
tot Herstellingh van de Wetten ende Vryheden
van het Oude Koningrijk

V A N

SCHOTLANT.

H Et is by alle menschen vast en seker dat de algemeene
rust en welstand van een Land of Koningrijk niet kan
behouden worden, wanneer de Wetten, Vryheden
en Kostuimen, in deselve by een wettige Authoriteyt
vast gestelt, opentlijk overtreden en vernietigt werden, ende
bysonderlijk wanneer getragt wert de Gods-dienst te veran-
deren, ende een andere in te voeren, die door de wetten verbo-
den

D E C L A R A T I E

den is. In welcken gevalle die gene, dien het meest daer aan gelegen is, nootzakelijk verpligt zyn te betragten dat de Wetten, Vryheden en Kostuymen, en voor al de vastgestelde Gods-dienst gehandhaeft en bewaert werden, ende metter daet te besorgen dat de Inwoonders van soodanigen Staet of Koningrijk nogte van haere Gods-dienst, nogte van hare Borgerlijke Regten ontfet werden. Het welke soo veel te nootzakelijker is om dat de grootheid en verskeringe soo wel van de Koningen, Koninglijke Familien, en van alle die in Hoogheid gestelt zyn, als de welstand van haer volck en onderdanen, op een heel byzondere manier gevestigt is op de naeukeurige onderhoudinge ende handhaevinge van haere Wetten, Vryheden ende Kostuimen.

Op dese gronden is het dat Wy niet langer hebben kunnen uitstellen te verklaeren, dat Wy tot ons groot leetwesen sien, dat de Raedslieden, die tegenwoordigh het voornaemste gesagh by den Koningh hebben, de Gods-dienst, Wetten ende Vryheden van dese Koningrijcken hebben overmeestert, ende alle saecken, die haere Conscientien, Vryheden en Eygdommen raken, aen een arbitraire Regeeringh onderworpen, ende dat niet alleen door verborge en indirecte wegen, maer op een openbaere en ongedeguiserde maniere van doen.

Want in der daed de beklaeglijke gevolgen van een Arbitraire Magt, ende van quade Raedslaegen zyn soo bekend in de erbermelijcke Staet van het Koningrijk van Scotland, dat soo wel onse reden als ons gemoet Ons nootsaecken daer voor te schricken. Want als wy overweegen de droevige staet waer in dese Natie, die nogtans altyd de Koninglijcke Familie toegedaen ende eenige eeuwen herwaerts geregeert is geweest door Wetten, die gemaakt zyn door de Autoriteit van hare Koningen, door de Parlementen, ende door gemeene Kostuimen, is gebragt door practycken, die in 't werck gesteld zyn, om de constitutie van de Monarchy door Wetten geregeleert te veranderen in een Despoycke ofie Arbitraire Magt: 't welck klaerlijk blyckt niet alleen uit de practycken van quade Raedslieden die het gesag voeren, maer oock uit de voorbedagte ende uitgedruckte publycke Declaratien, mede brengende dat de Koning een absolut Monarch is, die in alle dingen sonder reserve moet gehoorsaemt werden, om daer door soodanigen Religie als haer goeddunkt in te voeren, sonder de nootzakelijckheid van het toestaen

VAN SYN HOOGHEYT.

21

van de Natie door haer Leden van het Parlement eens te kennen. Terwijl wy dese dingen overweegen, gelijk wy niet en konnen naelaeten gevoeliglyck geraect te zijn over dese ellenden, soo is het verschaffen van sulcken hulpmiddel dat bequaem is ende voldoen kan aen de verwagting van alle eerlijcke Liedende opregte Protestanten, het voornaemste oogmerck dat Wy ons in dese expeditie voorstellen: van de welcke de billyckheid aen al de Wereld sal blycken, soo wanneer 't gene door de aenhitfing van dese quaede Raedslieden is uitgevoert, naeder onpartydig sal ondersocht zijn.

Het is genoeg bekend dat de Wetten, Privilegien ende Rechten van het Koningrijck verbroken zijn tot groot nadeel van de Koning en het Volck, dewijle daer door het gantsche fondament van eenigheid en vertrouwen is weggenomen: ende het is niet minder bekend hoedanig de Arbitraire Proceduren van een onregtvaerdige en usurperende Secreten Raed zijn geweest: want niet tegenstaende by de Wetten, door de autoriteit van de Koning ende het Parlement gemaekt, wel uitdruckelyk verboden is dat de Paepse Religie geoeffent, ofte Priesters van buiten inkomende in het Rijck souden toegelaten werden, ofte dat de Kinderen van eenige Edelen ofte Heeren, om in Paepse Scholen opgevoet te werden, buiten het Rijck souden gefonden werden, soo hebben nogtans dese quaede Raedslieden geordonneerd ofte toegelaten dat eenige jonge Edellieden van haer maegschap afgenomen, ende buiten 's Lands gefonden zijn om in Collegien van Jesuiten onderwesen te werden; ende hebben van gelijcken te weeg gebragt dat 'er Schoolen opgerecht zijn onder het opzicht van Paepse Priesters, ende dat self in de Hoofstadt van het Koningrijck.

Daer-en-boven zijn, tot een openbaere veragting van de bekende Wetten van het Rijck, de Papiſten in de aldergrootste bedieningen soo Politycke als Militaire ingedrongen, ende al de Sterckten ende Magazynen aen haer toevertrouwt. De Regten ende Privilegien van de Koninglijcke Steden, zijnde het derde Lith van het Parlement, ende hebbende gelijcke Gedeputeerden als de Provintien van het Koningrijck, zyn weggenomen, ende zyn deselve verhindert in de vrye verkiesinge van haer Regenten ende Magistraets Perſoonen tot een openbaere schending van haer Charters, die by de Wetten ende een possessie boven geheugenisse waeren vastgesteld. Alle

DECLARATIE

’r welke is gedaen door een louter Arbitraire Macht sonder de minste Citatie, te recht stelling ofte Sententie.

Ende alhoewel geen Natie kan bestaen sonder de oeffening van goede en onpartydige Justitie, waer van het Leven, Vryheid, Eer en Goederen van de menschen afhangen, soo hebben egter dese quaede Raedslieden dat alles aen een Arbitraire ende Despotycke Magt onderworpen: hebbende Regters afgeset, die soo lang sy leefden ofte sig wel droegen, in haer bedieningen volgens de Wetten behoorden gecontinueert te werden, om dat sy sich met haer voornemens niet wilden conformeeren; ende hebben anderen in haer plaetsaengesteld, met welke sy meenden beter haer rekening te fullen vinden, en dat sonder eenig regard op haer bequaemheden te nemen: waer uit het blyckt dat dese quaede Raedslieden tragten haer selven volkomen meester te maecken van het Leven, Eer ende Goederen van de Onderdaenen, sonder sig door eenige Wet of Regel in te toomen.

Door de directie van de selve quaede Raedslieden is een seer buitensporige macht gebruikt in het opleggen van verbintenissen ende Eeden op de ingesetenen van geheele Provintien sonder eenige Wet ofte Acte van het Parlement: mitsgaders in het verleenen van vrye inquanteringen aen de Soldaeten, alhoewel voor haer een genoegsaeme besoldinge was vastgesteld, waer door het Rijck sonder eenig redres met dubbele lasten is beswaert: als mede in het gevangen setten van Edelen sonder de minste bygebragte reden, dwingende verscheiden haer selven te beschuldigen ende tegen sig self te getuigen, geldboetens na haer welgevallen opleggende, doende verscheide gedeeltens van het Land beven ende verwoesten door de Wetten genaemt *Intercommoning* en *Justice-Aires*, waar door sommige haer leven ende goed verbeurt verklaert wierde, om de alderonnoselste en onschuldigste conversatie self met haer naeste vrienden die van het beneficium van de Wetten versteken waren: ende brengende verders een verslagentheid over een groot gedeelte van het Koningrijk, wanneer de Wetten genaemt *Outlawries* en *Intercommoning* tegens menigte menschen onder seer geringe pretexten sijn gebruikt geworden, die een yder so generalijck in dat gevaer inwickelden, dat dese Raedslieden self so strafbaer waren dat sy selfs van noden hadden na Pardon ende Indemniteiten om te sien, terwyl het gemeene volck aan haar discretie wierd geabandonneert; gevende de Officieren en gemeene Soldaeten magt tegens de Onderdaenen die in een volkomen rust en vrede leefden, de grootste

VAN SYN HOOGHEYT.

23

ste wreetheden te plegen, met haer te vernielen, met hangen, dood schieten en verdrincken, buiten eenige forme van Proces, en sonder aansien van Ouderdom ofte Sexe, niet willende selfaen sommige de tijd vergunnen om God te bidden: ende dat om geen andere reden als om dat sy niet en wilden voldoen nogte haer antwoorden op sulcke vraegen als sy haer voorstelden, sonder eenige authorisatie van de Wet, ende tegen het algemeene Interest van het menschelijck geslacht, 'twelck alle menschen de vryheid laet dat sy her binnenste van haer hert niet behoeven te openbaeren: behalven nog een groote menigte andere geweldenaryen en onderdruckingen, waer onder die arme Natie sucht, sonder eenige hoop van een einde ofte verlossinge daer van te sien.

Endeten einde de arbitraire ende onwettige proceduuren van dese quaede Raedslieden mogten gejustificeert ende staende gehouden werden, so hebben sy sodanigen Declaratie weten uit te wercken, die het fundament van de Regeering om verre stoot, ende alle desselfs geheiligde Wetten verbreekt, makende de Parlementen gansch onnodigh, ende weghnemende alle de bescherminge van Religie, Vryheid, ende Eigendommen door een ingevoerde absolute Macht, die men sonder tegenspreken wil gehoorlaemt hebben: welcke nogtans yder oprecht Christen verseeckert is God alleen toe te komen, wiens beveelen alleen altijd recht ende goed zyn.

Dese quaede Raedslieden hebben daer en boven haer uitterste best gedaen om de Penaele Wetten, die de genen, die niet van de Protestantse Religie zyn, van alle publike bedieningen uit sluiten, af te schaffen, om datse haer desseinen al te hinderlijck zyn. Om waer toe te geraecken hebben sy aen de Dissenters een Vryheid gegeven, dog sodanig een, waar by haer duidelijck is te kennen gegeven dat het lang behouden van deselve afhangt van haer kragtig medearbeyden tot het vernietigen van de bovengeseide Penaele Wetten, zynde deselve nogtans de eenige wettige Defensie van hare Religie. Daeren boven hebben de Dissenters regtvaerdige reden van wantrouwen, als sy haer in gedagten brengen hoe dat eenige honderden van haer Predikanten uit haer Kercken gejaeght zyn, sonder eenige beschuldiging ofte citatie: ende dat de vervullingh van meenigte van dese plaetsen met onwetende ende ergerlijcke personen een groote gelegenheid gegeven heeft tot alle dese ellenden, waer onder dat Landt sedert een geruimen tijdt heeft gesucht. Oock hebben de Dissenters weinigh reden om haer te

ver-

D E C L A R A T I E

verlaren op haer tegenwoordig voordeel, als zijnde maer gegrond op een Proclamatie die yder uyr weder ingetrocken kan werden, ende welcke op de eerste ende tweede Publicatie aen haer niet voordeelig is geweest; bysonderlijck als sy overwegen dat maer weinig maenden te voren de grootste vande bovengenoemde wreetheden tegens haer gepleegt zyn.

Dogh om haer rol uit te spelen, daer zijn grote en kragtige Pre-fomptien, die ons doen geloven dat dese quaede Raedslieden om haer boofse voornemens voort te setten, ende om meer tijt te winnen om deselve uit te voeren tot aenmoedigingh van hare medehelpers, ende om alle de goede Ingesetenen te vertsaegen, hebben uitgestroot dat de *Koninginne* een *Soon* hadde gebaert: schoon dat, ge-
duirende het gepretendeerde swanger zijn vande *Koninginne*, ende de manier op welke het in de kraem komen is bestoocken, soo veel regtvaardige en tastelijke gronden van agterdogt zijn gebleecken, dat niet alleen Wy self, maer alle de goede Onderdaenen van dese Rijcken, kragtiglijk vermoeden dat de gepretendeerde Prins van *Wales* vande *Koninginne* niet is ter Werelt gebragt. Ende het is aen al de Werelt bekennt dat veele soo wel aen het swanger zijn vande *Koninginne*, als aen de geboorte van het Kind hebben getwyfelt, ende nogtans is'er niet een eenige saeck gedaen om haer te voldoen, ofte om hare twyffelingen wegh te nemen.

Ende aengesien Onse lieve ende seer beminde Gemalinne, de Princesse, ende van gelijcken Onself so grootelijcks aen dese saeck gelegen is, ende Wy, als al de wereld weet, soodanigen Recht tot de Successie van dese Koningrijcken hebben, welke dese menschen toegelegt hebben te verbreecken, om te voorkomen dat door de wettige Successieur van de Kroon, opgevoed door een bysondere providentie van God, in de waere Protestantse Religie, geen redres van de ellenden gemaekt soude werden, so hebben Wy niet konnen naelaeten in een saeck van so grooten gewigt het waeragtige interest van dese Natie op te nemen, nogte van alles dat in Ons is by te brengen tot bescherming van haer Wetten ende Vryheden, tot handhaeving van de Protestantse Religie onder haer, als mede om aen haer te versceekeren de genietinge van al haer wettige Rechten.

Dog ten einde ons voornemen so openbaer zy, dat geen mensch magh twyffelen of voorgeven daer aen te twyffelen, om sig te excuseeren van met Ons te arbeiden in soo regtvaardigen voornemen

tot

VAN SYN HOOGHEYT. 25

tot het algemeene welwefen van de Natie, fo verklaeren Wy, dat het bevryden van dit Koningrijck van alle gevaer van Papery en Arbitraire Magt van het toekomende, ende het verlossen van het geene, waer mede het felve ten opfigt van beide tegenwoordig gedreigt werd, als mede het bevestigen van het felve door een Parlement, op fulcken vasten fundament, fo voor haer Religie als haer Wereltlijcke belangen, als bequaem is om alle de bovengementioneerde onheylen op fijn kragtigfte te redrefseren, de waeragtige beweegreden en zijn tot dese onse tegenwoordige onderneming, voor soo veel dese Natie aengaet.

Derhalven verseeckeren wy Ons dat onse betragtingen om alle hulpe toe te brengen die Wy konnen tot verloffinge van fo benaueden Koningrijck, niet alleen niet misduyt, maer ter contrarie beantwoord fullen werden met een blymoedige ende universeele approbatione ende hulpe van de gantsche Natie, en dat felfs die genen, die instrumenten geweest zijn om de slavernie in te voeren, nu haer berouw fullen toonen van het geene fy gedaen hebben, door een tydige ende dadelijke bevlytiging tot haer verloffing, ende dat de geenen, die Ons sodanig niet fullen byspringen als fy van Gods wegen ende uit liefde tot haer Vaderland verplicht zijn, met reden de schuld fullen draegen van al de quaelen, die door het niet nakomen van haer plicht souden komen te ontfaen.

Ende gelijk Wy voornemens zijn Ons betrouwen op God Almagtig alleen te stellen ontrent het succes van onse Waepenen, soo verwagten Wy van alle vrome menschen dat fy sijn segen over onse ondernemingen op het alderernstigste willen afbidden, ten einde deselve mogen uitvallen ter eeren van sijn grooten Naem, tot vaststelling van de Gereformeerde Kercke, ende tot rust ende welstand van dat Koningrijck.

Gegeven onder Onse Hand en Zegel, in het Hoff in den Haaghe, den 10. October in 't jaer onses Heeren 1688.

Was geteeckent,

WILHEM HENRICK, PRINCE VAN ORANGIEN,
Lager stont,

Ter Ordonnantie van Sijn Hoogheyt

Ende was geteeckent

C: HUYGENS.

Aen alle Officieren en Matroosen
die tegenwoordig in dienst zijn
op de Engelse Vloot.

MESSIEURS EN VRIENDEN,

Onsen getrouwen en seer geliefden Admirael Herbert is behoorlijk van ons gevolmagtigt, dierhalven verwachten Wy dat gy volkomen geloof sult geven aen alles dat hy uw in onsen naeme sal seggen. Wy hebben doen vervaerdigen een Declaratie behelsende de redenen die Ons bewegen tot het doen van de tegenwoordige Expeditie, in de welcke wy niet anders beoogen als de bescherming van de Protestantsse Religie, ende de herstelling van de Wetten ende Vryheden van Engeland; zijnde de geheelen ondergang van uw Religie also vast by de Papisten in Engeland besloten, alse already in Vranckrijck is uitgevoerd: Het welcke fekerlijck sal volgen indien de Papisten in dese tijt de overhand behouden.

Wy kunnen niet twyffelen of gy hebt already genoeg kunnen sien, dat men uw enckelijck maer gebuickt tot Instrumenten, om en uw self en uw Land onder 't Pausdom ende in Slaevernie te brengen, door de hulp so wel van de Yren als van de Vremdelingen, die haer gereet maken om uw ondergang ten einde te brengen: derhalven soo hopen Wy dat God uw tegenwoordig in 't herte wil geven om uw selven, uw Land en uw Religie van alle dese ellenden en swarigheden te verlossen.

Dit selve kan nae alle menschelijcke waerschijnlijkheid

27
 heid alleen uitgewerkt werden met uw selven by Ons
 te voegen, om Ons, die tot uwe verlossinge arbeiden,
 te assisteren. Wy verseeckeren uw dat wy altijd sullen
 gedagtig zijn aen den dienst die gy Ons nu sult komen
 te doen: beloovende uw dat wy bysondere bewysen
 van onse gunst sullen toonen aen alle de genen die in
 dese gelegenheid ontrent Ons en de Natie haer selven
 wel sullen gedraegen. Wy zijn in alle opregtigheid uw
 gunstige ende toegenege[n] Vriend,

Was geteeckent

WILHEM HENRICK, PRINCE VAN ORANGIEN,

Gegeven in ons Hoff te Dieren
 den 29. September 1688.

lager stont,

Ter Ordonnantie van sijn Hoogheid,

En was geteeckent

C: HUYGENS,

D 2

Aen

Aen alle de Officieren en Soldaeten in het Engelsche Leger.

MESSIEURS EN VRIENDEN,

WY hebben onse intentie ontrent dese Expeditie soo oprecht ende volkomen in onse Declaratie te kennen gegeven, dat gelijk het niet nodig is iets meer daer by te voegen, Wy oock verseeckert zijn dat Gy niets meer van ons kond begeeren. Wy komen om uw Godsdiensft te beschermen, ende om uw Vryheden ende Eigendommen te herstellen ende bevestigen, derhalven konnen Wy van ons selven niet verkrygen om te twyffelen dat al de Protestanten en de rechte Engelschen haer by ons niet fullen voegen ende met ons arbeiden in onse desseinen tot het bevryden van dese Natien van't Pausdom ende van Slavernye. Gy kond alle klaerlijck sien, dat men uw niet anders gebruyckt als tot Instrumenten om de Natie in Slavernie te brengen, ende om de Protestantse Religie te ruineeren: Gy kond oordeelen watge selfs te verwagten hebt wanneer het selve sal zijn uitgevoerd, eensdeels door het cassereen van al de Protestantse ende Engelsche Officieren en Soldaeten in Yrland, ten anderen door de Yersche Soldaten die overgebracht werden om uw plaetsen te vervullen, waer van gy so verschen exempel hebt gesien dat het niet nodig is 't selve uw verder voor oogen te stellen. Uw is bekend hoe men met veel van uw Mede-Officieren heeft omgesprongen, alleen om datse stantvastig zijn gebleven by de Protestantse Religie

29
 gie ende de Wetten van Engelant; endegy kond uw
 felven niet flatteren van beter gehandelt te werden, in-
 dien de genen, die haer woord soo menigmael gebro-
 ken hebben, door uw toedoen uit de nood geholpen
 werden, waer in sy tegenwoordig gebragt zijn.

Wy verwagten van gelijken dat gy niet sult lyden
 dat gy door een valschen indruck van Glorie misleyd
 wert, maer dat gy voornamentlijck sult overwegen
 wat gy verschuldigt zyt aen God Almagtig ende aen
 uw Gods-dienst, aen uw Vaderland, aen uw felven
 ende aen uw Nakomelingen; welck alles gy als eer-
 lijcke Lieden behoort te prefereren boven alle parti-
 culiere consideratien ende engagementen hoedanigh
 die souden mogen wesen. Derhalven verwagten Wy
 dat gy de eere, die uw tegenwoordig voorkomt, van
 te wesen de Instrumenten van de behoudenisse van u
 Land en versekering van uw Gods-dienst, sult in ag-
 tinge nemen. Wy sullen altoos gedagtig zijn den
 dienst die gy Ons in dese gelegenheid sult bewysen,
 ende Wy beloven uw, dat wy soodanige bysondere
 teecken en van Onse gunst sullen doen gaen over een
 ygelijck van uw, als uw conduite ontrent Ons ende de
 Natie altans sal verdienen, waer ontrent Wy een groo-
 te distinctie maken sullen van die genen die tydiglijck
 haer Waepen by de Onse sullen komen te voegen.
 Ende gy sult altijd bevinden dat Wy zijn uw toegene-
 gen ende verseeckerde Vriend,

Was geteeckent,

WILHEM HENRICK, PRINCE VAN ORANGIEN.

Lager stont,

Ter Ordonnantie van Zijn Hoogheyt

En was geteeckent

C. HUYGENS.

D 3

GE-

G E B E D

Voor de tegenwoordige Expeditie.

Almagtige God, Heere der Heirscharen, gy die de hulpe ende toevlugt zyt van alle die op U betrouwen, wy bidden U ootmoedighlyck dat het U gelieve dese onderneming te segenen ende voorspoedig te maecken, ter eeren van Uwen Naem, ende ten besten van Uw Volck: laet onse sonden U sodanig niet vertoornen dat Gy Uwen segen soud weigeren aen uwen Dienaer, de PRINS, maer beschermt Hem met Uwe gunst als met een schild: bestiert Hem in alle sijne raedslagen, weest altijd met Hem en staet Hem by in alle sijne actien, dat Hy also voorspoedig mag zyn in dit groot dessein, ende dat Hy de macht, die Gy Hem in handen hebt gegeven, ter eeren van Uwen grooten Naem, tot vaststelling ende tot uitbreiding van Uwe ware Godsdienst, ende tot bevordering van de rust ende welstand van dese Natien mag gebruicken. Segent met voorspoed ende overwinninge het Leger ende de Vloot over welke Hy gebied. Geeft, ò Genadige God, dat een ygelijck van ons sig van gantscher herte tot U bekeere, dat wy een oprecht berouw hebben van alle onse voorlede sonden, ende heylighlyck aen U beloven, gelyck wy nu doen, dat wy in 't toekomende ons leven sullen verbeteren, ende ons sodanig tragten te draegen als Gereformeerde Christenen betaemt: ende dat wy onsen yver voor onsen Heiligen Godsdienst sullen betoonen door een leven te leyden dat in alles met deselve over een komt. Verhoor ons Heylige Vaeder, ende legert Uwe Engelen rondom Ons, want wy alle Ons vertrouwen op Uwe hoede ende bescherming stellen, dewelcke wy ootmoedighlyck bidden dat Gy ons wilt verleenen om Jesu Christi wille Onsen eenigen Verlosser ende Saligmaecker.

Amen.